

ปรากฏการณ์โหยหาอดีตในภาพยนตร์เรื่องแฟนฉัน

Nostalgia as Appeared in the Movie - Fan Chan (My Girl)

กมลทิพย์ มะโน^{1*}, พัทฉลินิก์ จินนุ่น² และวราเมษ วัฒนไชย³

Kamonthip Mano^{1*}, Phatchalin Jeennoon² and Warames Wattanachai³

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท, หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยทักษิณ

¹ Graduate student, Master of Education (Thai), Faculty of Education, Thaksin University.

² Assistant professor Dr., Department of Thai language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University.

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาภาษาไทย, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยทักษิณ

³ อาจารย์, สาขาวิชาภาษาไทย, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยทักษิณ

³ Lecturer, Department of Thai language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University.

*Corresponding author, E-mail: dmontig17@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการโหยหาอดีตในภาพยนตร์เรื่องแฟนฉัน โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวบทภาพยนตร์เรื่องแฟนฉัน พ.ศ. 2546 ผ่านการพรรณนาวิเคราะห์ ผลของการศึกษาพบว่า ภาพยนตร์เรื่องแฟนฉันมีวิธีการโหยหาอดีต 3 ลักษณะ ได้แก่ การโหยหามิตรภาพที่ไม่แบ่งเพศชายหญิง การโหยหาความสุขในวัยเด็ก และการโหยหากิจกรรมที่เคยได้รับความนิยม โดยผู้สร้างใช้กลวิธีการประกอบสร้างอดีต 3 ลักษณะ ได้แก่ การใช้พฤติกรรมของเด็ก การใช้บทเพลง และการใช้สัญลักษณ์

คำสำคัญ: โหยหาอดีต, ภาพยนตร์เรื่องแฟนฉัน

Abstract

This article was aimed at studying nostalgia as appeared in the movie – Fan Chan (My Girl). Data were collected from the movie script of Fan Chan (2003) and descriptively analyzed. The study results revealed that there were 3 nostalgic reflections in the movie – Fan Chan which were: the nostalgic reflection of friendship without gender segregation, nostalgic reflection of childhood happiness, and nostalgic reflection of the popular activities in past. The producers used 3 methods to present the nostalgic objectives: through children’s behaviors, songs, and symbols.

Keywords: nostalgia, the movie – Fan Chan (My Girl)

บทนำ

ภาพยนตร์เรื่องแฟนฉันเป็นภาพยนตร์เรื่องหนึ่งที่โด่งดังทำเงินกว่า 134 ล้านบาทจึงเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป ภาพยนตร์ดังกล่าวมีการใช้กลวิธีในการนำเสนอเรื่องราวที่น่าสนใจ มีการเปิดฉากด้วยการพาผู้ชมเข้าสู่ปัจจุบันก่อนที่จะดึงเข้าไปในอดีต ย้อนวัย ย้อนเวลา ผ่านความคิดของชายหนุ่ม ซึ่งมีความสดใสและเรื่องราวในวัยเด็กนี้เองที่เป็นการเชื่อมโยงให้เรื่องมีความสัมพันธ์กัน

การโหยหาอดีต เป็นวิธีมองโลก หรือวิธีการให้ความหมายแก่ประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์อย่างหนึ่ง โดยเน้นความสำคัญของการจินตนาการและอารมณ์ความรู้สึกของผู้คนในปัจจุบันขณะที่มีอดีตที่ผ่านพ้นไปแล้ว (พัฒนา กิตติอาษา, 2546 : 3) เฟรดริก เจมสัน (Fredric Jameson) มีความเห็นว่า วิธีการมองย้อนอดีตหรือโหยหาอดีต ไม่ได้เป็นเพียงการย้อนเวลากลับไปเท่านั้น แต่ยังมีเรื่องของอารมณ์ความรู้สึก และเป็นสิ่งที่ทำให้เราพิจารณาและไตร่ตรองใหม่อีกครั้ง หรืออาจจะกล่าวได้ว่าการโหยหาอดีตนอกจากจะเป็นการหวนระลึกถึงเรื่องราว และความรู้สึกที่ผ่านมา ยังเป็นการนำเรื่องราวในอดีตอันเป็นประสบการณ์มาตัดสินเรื่องราวในปัจจุบัน (อ้างถึงใน พัฒนา กิตติอาษา, 2546 : 3-4)

ภาพยนตร์เรื่องแฟนฉันเป็นเรื่องราวของชายหนุ่มที่กำลังตัดสินใจจะไปงานแต่งงานของเพื่อนในปัจจุบันและงานแต่งงานน้อยหน้าผู้หญิงคนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กันในวัยเด็ก จึงทำให้เจ็บบคิดถึงอดีตเมื่อครั้งยังเป็นเด็ก เจ็บบเป็นเด็กผู้ชายคนเดียวในแถบหมู่บ้าน เขาเติบโตมากับผู้หญิงชื่อน้อยหน้า ทั้งสองเป็นเพื่อนกันมาตั้งแต่เล็ก ไม่ว่าน้อยหน้าจะเล่นอะไรเจ็บบก็ต้องเล่นไปด้วย เมื่อโตขึ้นในระยะหนึ่งเจ็บบจึงอยากเข้าสังคมนักเรียนชายแต่ก็ถูกแฉ็คหัวหน้ากลุ่มชัตขวางตลอด จนสุดท้าย แฉ็คขอพิสูจน์ความเป็นลูกผู้ชายกับเจ็บบด้วยการทดสอบสามอย่างคือ ชีจกรยานปีเอ็มเอ็กซ์ปล่อยมือ กระโดดน้ำจากสะพานสูง และตัดหนังยางของน้อยหน้า และการตัดหนังยางของเจ็บบเป็นการตัดขาดความสัมพันธ์ของเจ็บบและน้อยหน้า ด้วยความเสียใจน้อยหน้าจึงตัดผมสั้นก่อนที่ครอบครัวจะย้ายบ้านออกมา ฝ่ายเจ็บบหลังจากที่ทำร้ายน้ำใจเธอ เจ็บบก็พยายามทำางเส้นใหม่มาคืนให้น้อยหน้า แต่โชคร้ายเขาเอาไปให้ไม่ทันเวลา และเรื่องราวตัดกลับมาถึงปัจจุบัน ในตอนที่เจ็บบเลือกที่จะไปงานแต่งงานของน้อยหน้า ซึ่งภาพยนตร์ได้สะท้อนแนวคิดการโหยหาอดีตได้อย่างลงตัว

การโหยหาอดีตในภาพยนตร์ไทยยังไม่มีผู้ใดศึกษากันอย่างจริงจัง จากการศึกษาพบการศึกษาการโหยหาอดีตในวรรณกรรม รายการโทรทัศน์ และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เช่น ปริญญา นิพนธ์ของอุบลนภา อินพลอย (2551) เรื่องการถวิลหาอดีตในวรรณกรรมของเรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์ วิทยานิพนธ์ของสุวรรณมาศ เหล็กงาม (2552) เรื่องการประกอบสร้างภาพเพื่อการโหยหาอดีตในรายการ “วันวานยังหวานอยู่” และวิทยานิพนธ์ของเกรียงไกร วัฒนาสวัสดิ์ (2555) เรื่องความจริงแท้ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงโหยหาอดีต : กรณีศึกษาชุมชนตลาดสามชุกร้อยปี จังหวัดสุพรรณบุรี ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาภาพยนตร์เรื่องแฟนฉันในแง่การโหยหาอดีตและกลวิธีการประกอบสร้างอดีต เพื่อนำความรู้ที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการทำความเข้าใจชีวิตและโลกในปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการโหยหาอดีตและกลวิธีการประกอบสร้างอดีตในภาพยนตร์เรื่องแฟนฉัน

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

งานวิจัยนี้ใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการโยยหาอดีตมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์เนื้อหา ภาพยนตร์ และกลวิธีการประกอบสร้างอดีตในภาพยนตร์เรื่องแฟนฉัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาวิเคราะห์การโยยหาอดีตและกลวิธีการประกอบสร้างอดีตในภาพยนตร์เรื่องแฟนฉัน
3. สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการโยยหาอดีตในภาพยนตร์เรื่องแฟนฉัน พบว่า ภาพยนตร์เรื่องแฟนฉันมีมิติการโยยหาอดีต 3 ลักษณะ ได้แก่ การโยยหามิตรภาพที่ไม่แบ่งเพศชายหญิง การโยยหาความสุขในวัยเด็ก และการโยยหากิจกรรมที่เคยได้รับความนิยม โดยผู้สร้างใช้กลวิธีการประกอบสร้างอดีต 3 ลักษณะ ได้แก่ การใช้พฤติกรรมของเด็ก การใช้บทเพลง และการใช้สัญลักษณ์ ดังต่อไปนี้

1. มิติการโยยหาอดีตในภาพยนตร์เรื่องแฟนฉัน

การโยยหาอดีตจากภาพยนตร์เรื่องแฟนฉันมีมิติการโยยหาเรื่องราวในอดีต 3 ลักษณะ ได้แก่ การโยยหามิตรภาพที่ไม่แบ่งเพศชายหญิง การโยยหาความสุขในวัยเด็ก และการโยยหากิจกรรมที่เคยได้รับความนิยม ดังนี้

1.1 การโยยหามิตรภาพที่ไม่แบ่งเพศชายหญิง

มุมมองในส่วนของการโยยหามิตรภาพได้เริ่มถูกกระตุ้นตั้งแต่เจ๊ียบได้คุยโทรศัพท์กับแม่ จึงได้ทราบว่ามีเพื่อนจะแต่งงาน การได้ยินชื่อบุคคลที่มีความสำคัญและมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องในอดีตทำให้เจ๊ียบเองได้ทวนคิดถึงน้อยหน้าและมองเพื่อนในอดีต

มิตรภาพระหว่างเจ๊ียบและน้อยหน้าหากพิจารณาแล้วจะทราบว่าเขาทั้งสองนั้นมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมาตั้งแต่ยังเป็นทารกตัวน้อย ๆ ต่างกันกับเพื่อนคนอื่นในวัยเดียวกันซึ่งมารู้จักกันในคราวหลัง ทั้งสองจึงดูสนิทสนมกันมากกว่าเพื่อนคนอื่น ๆ ทั้งที่เป็นเพื่อนต่างเพศ เกิดจากเจ๊ียบอยู่ในแถบหมู่บ้านของตนซึ่งเป็นหมู่บ้านแถบศาลเจ้า มีถนนใหญ่กันขวางอยู่ การข้ามถนนจึงเป็นสิ่งที่สร้างความกลัว และความรู้สึกไม่ปลอดภัย ตลอดเวลาเจ๊ียบเด็กผู้ชายคนเดียวของหมู่บ้านจึงจำเป็นต้องเล่นกับน้อยหน้าและผู้หญิงในหมู่บ้าน ซึ่งน้อยหน้าเองเป็นผู้ทำหน้าที่สานสัมพันธ์มิตรที่ดีเรื่อยมา แม้แต่ในโรงเรียนเจ๊ียบก็ต้องเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเพื่อนของน้อยหน้า จึงทำให้เจ๊ียบถูกมองว่าเป็นแฟนกับน้อยหน้า และบางคนก็ว่าเจ๊ียบไม่ใช่ผู้ชายแท้ แต่สุดท้ายความสัมพันธ์ของเจ๊ียบและน้อยหน้าก็สับสนลงเพราะเจ๊ียบได้ตัดหนังกายเพื่อทำตามคำทำของแจ๊ค และผลักน้อยหน้าวิ่งไปกับพื้น น้อยหน้าด้วยความเสียใจจึงตัดผมสั้นก่อนที่ครอบครัวเธอจะย้ายบ้าน ถึงแม้ว่าเจ๊ียบจะทำหนังกายเส้นใหม่และวิ่งตามรถของน้อยหน้าเท่าไรก็สายเกินไป

นอกจากน้อยหน้าและกลุ่มเพื่อนผู้หญิงแล้ว เจ๊ียบยังปรารถนาจะเข้าสังคมนักเรียนชาย แต่แจ๊คหัวหน้ากลุ่มเด็กผู้ชายที่เจ๊ียบคุ้นหน้าที่สุดได้ปฏิเสธความสัมพันธ์และมิตรอันดี แม้ว่าเจ๊ียบจะพยายามหลายครั้งก็ไม่สามารถเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเด็กผู้ชายได้เลย แจ๊คจึงเป็นอีกคนหนึ่งเจ๊ียบจดจำและเพื่อน ๆ ของแจ๊คก็เช่นกัน ความพยายามในครั้งแรกเจ๊ียบพยายามเข้าหาโดยการเข้ามาขอเล่นเป่ากบกับ

กลุ่มแจ๊ค แต่ก็ได้ถูกแจ๊คปฏิเสธออกไป แม้ว่าเพื่อนในกลุ่มบางคนจะอยากให้เจ็บบเข้ามาเล่นด้วยก็ตาม การพยายามครั้งถัดมาอยู่ในตอนที่เจ็บบเบื่อหน่ายกับคำพูดของแม่ สำหรับเด็กแล้วยังพูดก็เหมือนยิ่งยู่ จึงทำให้เจ็บบออกจากหมู่บ้านเพื่อไปยังฝั่งตลาด และได้เจอแจ๊คกับผองเพื่อนที่กำลังเล่นละครเลียนแบบละครกระป๋องที่เยี่ยมทาน แต่เจ็บบก็ถูกปฏิเสธความเป็นเพื่อนเช่นเคย ครั้งถัดมาเปรียบเสมือนจุดเริ่มต้นของความเป็นเพื่อนที่เจ็บบจะได้เข้ามาอยู่ในกลุ่มของแจ๊ค ครั้งนั้นเองที่แจ๊คกำลังเล่นฟุตบอลโดยมีการพนันเงิน ซึ่งทีมของแจ๊คกำลังเป็นฝ่ายที่เพลี่ยงพล้ำ เมื่อได้เจ็บบเข้ามาใกล้กลายเป็นว่าทีมของแจ๊คได้ชัยชนะมาครอบครอง ทว่าเวลาผ่านไปไม่นานการไม่ได้เข้ามาสร้างความสัมพันธ์ให้แนบแน่นผสมกับความรู้สึกโกรธของแจ๊คที่ต้องเสียเงินพนันการเล่นฟุตบอลในครั้งที่สองจึงเป็นเหตุให้เจ็บบต้องออกจากกลุ่มไป และถึงอย่างนั้นเจ็บบก็ไม่ละความพยายามที่จะเข้ากลุ่มแจ๊ค จนสุดท้ายแล้วเจ็บบได้รับการยอมรับจากกลุ่มแจ๊คโดยการวัดใจเจ็บบ 3 อย่างคือ การขี่รถจักรยานปีเอ็มเอ็กซ์ปล่อยมือ การกระโดดน้ำเปลื้องผ้าจากสะพานสูง และการตัดหนังยางที่น้อยหน้าเล่นกับเพื่อน ๆ ในครั้งนั้นเองที่เจ็บบได้รับการยอมรับจากเพื่อนกลุ่มใหม่ แต่ก็ได้ทำลายมิตรภาพในเพื่อนกลุ่มเก่าไป ด้วยความยากลำบากในการเข้าสังคมนักเรียนชายในวัยเด็กจึงทำให้เจ็บบเองรู้สึกว่ามันเป็นสิ่งมีค่าและทำให้แจ๊คเป็นเพื่อนสนิท หรือเป็นบุคคลสำคัญอีกคนหนึ่งของเจ็บบไปทันที

เมื่อมองมิติของการโยยหาอดีตในด้านมิตรภาพจากเรื่องแฟนฉัน ก็ จะเห็นความสัมพันธ์ในสองรูปแบบ รูปแบบแรกคือ ความสัมพันธ์ที่เด็กเองไม่เข้าใจ แต่ไม่ได้แปลว่าเจ็บบและน้อยหน้าจะไม่รู้สึก โดยเฉพาะตอนท้ายเรื่องที่โน้มน้าวใจให้ผู้ชมได้คิดว่าความสัมพันธ์นี้เกินเพื่อนไป ในตอนที่เจ็บบวิ่งตามรถบรรทุกที่น้อยหน้านั่งออกไปตามเส้นทางเพราะย้ายบ้าน แต่ด้วยการที่เจ็บบและน้อยหน้าสนิทกันมาก่อน จึงทำให้สามารถมองความสัมพันธ์ของเขทั้งสองเป็นเหมือนพี่น้องได้อีกแบบ และความสัมพันธ์ที่สองคือความสัมพันธ์ฉันเพื่อน ด้วยความเป็นเด็กเมื่อโตขึ้นในระดับหนึ่งจะเลือกคบเพื่อนที่มีเพศเดียวกัน ตัวละครอย่างเจ็บบที่ถูกสร้างขึ้นมาอย่างสมจริงจึงถูกใส่ความเป็นธรรมชาติในส่วนนี้เข้าไป จึงไม่แปลกที่หลายครั้งเจ็บบพยายามเข้าหากกลุ่มเพื่อนที่เป็นผู้ชายเหมือนกัน ซึ่งเจ็บบถูกแจ๊คนักเรียนชายหัวหน้ากลุ่มปฏิเสธการเข้ากลุ่มมาตลอด ในวัยเด็กเจ็บบและแจ๊คมีทั้งเรื่องราวของมิตรภาพที่ดี และไม่ตีมาด้วยกันหลาย ๆ เรื่อง แจ๊คจึงเป็นเพื่อนคนสำคัญอีกคนหนึ่งที่เจ็บบคิดถึง

ภาพประกอบที่ 1 แจ๊คพูดปลอบเจ็บบ

(ตอนที่ 2 เวลา 14.38 นาที จาก <https://www.dailymotion.com/video/x6myz5f>)

ภาพประกอบที่ 2 เจ็บและน้อยหน้าดูทีวีด้วยกัน

(ตอนที่ 2 เวลา 03.30 นาที จาก <https://www.dailymotion.com/video/x6myz5f>)

1.2 การโยยหาความสุขในวัยเด็ก

การโยยหาความสุขในวัยเด็กเปรียบเสมือนของแถมจากการโยยหาความสัมพันธ์ในวัยเด็ก เพราะการคิดถึงในช่วงเวลาของการเป็นเด็กไม่ได้ถูกคิดถึงโดยตรง แต่เป็นผลพลอยได้จากการโยยหาความสัมพันธ์ ซึ่งเผชิญอยู่ในช่วงเวลาของเด็กนั่นเอง ดังนั้น การโยยหาในส่วนนี้จึงเป็นเพียงผลข้างเคียงของการนึกถึงมิตรภาพความสัมพันธ์เท่านั้น แต่อย่างไรก็ดีการโยยหาความเป็นเด็กก็ปรากฏเด่นชัดอยู่หลายประการ เช่น การวางตัวในสังคมของเด็กหรือการคบหาเพื่อนที่มักจะอยู่ด้วยกันเป็นกลุ่มและมีการแยกออกจากกันเมื่อเด็ก ๆ นั้นโตขึ้นในระดับหนึ่ง โดยจะแยกเป็นผู้หญิงและผู้ชาย การละเล่นในวัยเด็กที่เจ็บคิดถึงนั้นประกอบไปด้วยหลาย ๆ อย่าง เช่น กระโดดยาง เป่ากบ เพราะเจ็บเคยอยู่ทั้งกลุ่มผู้หญิงและผู้ชาย และเพลงก็เป็นความสุขของมนุษย์ทุกวัย แม้แต่เจ็บเองก็มีเพลงที่เป็นความทรงจำ เช่น เพลงคอนเสิร์ตคนจน ที่เคยร้องกันกับกลุ่มเพื่อนผู้ชาย นอกจากนี้ ยังมีเรื่องของกีฬาฟุตบอล และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เจ็บเองก็เคยเข้าไปมีส่วนร่วม

ภาพประกอบที่ 3 การละเล่นเป่ากบ

(ตอนที่ 1 เวลา 22.29 นาที จาก <https://www.dailymotion.com/video/x6myz5f>)

ทั้งนี้ การสร้างตัวละครให้มีความเป็นเด็กที่มีความคิดอย่างเด็ก มักจะสร้างให้ตัวละครมีความสนใจกับเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ หรือเรื่องพื้นฐานทั่วไป เช่น รูปร่างหน้าตาที่สูงต่ำตาขาว อย่างที่แจ้คมักโดนล้อว่าอ้วนดำ หรือการนำชื่อพ่อแม่มาล้อ เป็นการสื่อให้เห็นถึงพฤติกรรมจากความเป็นเด็ก และอีกมุมหนึ่งพวกเขาก็มักจะมีความสุขกับเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่นกัน เช่น มีความสุขที่ได้ทำกิจกรรมที่ตนชอบ เช่น ตอนที่เด็ก ๆ ได้เต้นแสดงความสามารถในวันเด็กจะเห็นถึงสีหน้าอันเบิกบานและรอยยิ้มของพวกเขา มีความสุขที่ได้เล่นในสิ่งที่ตนชอบ การมีความสุขที่ได้ร้องเพลงที่ตนชอบ จะเห็นได้จากตอนที่กลุ่มเด็กผู้ชายและเจ็บร่วมกันร้องเพลงคอนเสิร์ตคนจนระหว่างซีรีส์จักรยานปีเอ็มเอ็กซ์ จะเห็นว่าความสุขจากเด็กเป็นแค่สิ่งเล็กน้อยที่ทำให้พวกเขามีความสุขมากมาย

1.3 การโยยหากิจกรรมที่เคยได้รับความนิยม

การโยยหากิจกรรมที่เคยได้รับความนิยมจากภาพยนตร์เรื่องแฟนฉันในวัยเด็กแสดงออกมาให้เห็นอย่างเด่นชัด สามารถวิเคราะห์ได้จากพฤติกรรม หรือการละเล่นในเรื่องที่มักจะมีปรากฏให้เห็นบ่อย ๆ

ในช่วงเวลาของเด็กที่เจี๊ยบได้นึกย้อนไป จะเห็นถึงกิจกรรมในวัยเยาว์อันเป็นกิจกรรมการละเล่นต่าง ๆ กิจกรรมการแสดงในวันเด็กจากเพื่อนกลุ่มผู้หญิงและเพื่อนกลุ่มผู้ชายของเจี๊ยบ และการเลียนแบบการแสดงซึ่งมีทั้งหมด 2 เรื่องด้วยกัน เรื่องแรกเป็นละครเรื่องกระบี่ไรร้เทียมทานที่กลุ่มของแจ๊คได้สมมติว่าเพื่อน ๆ ในกลุ่มเป็นตัวละครแต่ละตัวอยู่ในเรื่อง แล้วแสดงตามบทบาทที่ได้รับ มีการแต่งกายไปตามลักษณะของตัวละครในเรื่องกระบี่ไรร้เทียมทานผนวกเข้ากับจินตนาการของเด็ก ๆ ภาพที่ภาพยนตร์สื่อออกมาในเรื่องกระบี่ไรร้เทียมทานจึงมี 2 ลักษณะ คือลักษณะแห่งความเป็นจริง และลักษณะของจินตนาการที่เด็ก ๆ นึกคิด การที่เด็ก ๆ เล่นละครเรื่องกระบี่ไรร้เทียมทาน เพราะในสมัยนั้นละครจีนอย่างเรื่องกระบี่ไรร้เทียมทานเป็นที่โด่งดังมีการนำมาฉายซ้ำ ละครเรื่องนี้จึงเป็นอีกเรื่องที่ดีอยู่ในความทรงจำของเจี๊ยบ และในกลุ่มผู้หญิงที่แสดงเรื่องบ้านทรายทอง น้อยหน้าให้เพื่อนแต่ละคนรับบทบาทของตัวละครที่อยู่ในเรื่อง โดยมีการแสดงที่ค่อนข้างสมจริง มีการใส่อารมณ์และความรู้สึกอย่างสมจริง ละครเรื่องบ้านทรายทองมีตัวละครเป็นผู้หญิงโดยส่วนใหญ่ และเป็นละครเรื่องดังเรื่องที่สองที่ปรากฏอยู่ในภาพยนตร์เรื่องแฟนฉัน นอกจากนี้ ยังปรากฏหนังสือการ์ตูนโดราเอมอน แม้ปรากฏไม่กี่วินาทีแต่ก็ทำให้ทราบว่าหนังสือการ์ตูนโดราเอมอนเป็นหนังสืออีกเล่มที่เด็ก ๆ ได้ให้ความสนใจเรื่อยมาจวบจนปัจจุบัน

ภาพประกอบที่ 4 การเลียนแบบละครกระบี่ไรร้เทียมทานในความเป็นจริง

(ตอนที่ 1 เวลา 30.48 นาที จาก <https://www.dailymotion.com/video/x6myz5f>)

อีกกิจกรรมการแสดงที่สำคัญ คือ การแสดงในวันเด็ก สำหรับเด็กทุกคนวันนี้คือวันพิเศษของพวกเขาและเจี๊ยบก็เช่นกัน เมื่อเจี๊ยบโยยหากิจกรรมในวัยเด็กตัวบทภาพยนตร์จึงตัดฉากการแสดงนี้ไปเสียไม่ได้ถึงแม้ว่าเจี๊ยบไม่ได้ขึ้นแสดง แต่เพื่อนพ้องที่เขาให้ความสำคัญในขณะนั้นก็ได้ขึ้นแสดง การแสดงของเพื่อนกลุ่มผู้ชายมีการเต้นประกอบเพลงรักบิงเก๋ จากวงเพื่อน และการแสดงของเพื่อนกลุ่มผู้หญิงก็เป็นการเต้นประกอบเพลงรักคือฝันไป จากวงสาว สาว สาว

ในส่วนของกิจกรรมต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในภาพยนตร์แฟนฉัน จะปรากฏการละเล่นที่เรียบง่ายตามวิถีของผู้เยาว์ในแถบชนบท ซึ่งนำสิ่งใกล้ตัวมาเล่น เช่น การนำยางมาเป่ากบ จะเห็นในตอนที่เจี๊ยบได้เข้ามาขอเล่นเป่ากบกับกลุ่มแจ๊คและตอนท้ายเรื่องที่เจี๊ยบเป่ากบ เพื่อจะนำยางไปต่อให้เพื่อนหน้าแทนเส้นที่เคยตัดไป ถัดมาเป็นการเล่นกระโดดยางปรากฏให้เห็นบ่อยครั้ง เพราะเป็นกิจกรรมประจำกลุ่มของน้อยหน้า

ภาพประกอบที่ 5 การเล่นเกมกระโดดยาง

(ตอนที่ 1 เวลา 07.29 นาที จาก <https://www.dailymotion.com/video/x6myz5f>)

2. กลวิธีการประกอบสร้างอดีตในภาพยนตร์เรื่องแฟนฉัน

กลวิธีการประกอบสร้างอดีตในภาพยนตร์เรื่องแฟนฉันมีองค์ประกอบการสร้างอดีต 3 ลักษณะ ได้แก่ การใช้พฤติกรรมของเด็ก การใช้บทเพลง และการใช้สัญลักษณ์ ดังนี้

2.1 การใช้พฤติกรรมของเด็ก

การใช้พฤติกรรมของเด็กในภาพยนตร์เรื่องแฟนฉันค่อนข้างแสดงความเป็นธรรมชาติของเด็กได้ดี ราวกับว่านั่นคือชีวิตจริงของพวกเขา การใช้ชีวิตในช่วงเวลาเด็กในเรื่องมักมองโลกอย่างเด็ก มองด้วยความไร้เดียงสา มองด้วยสายตาของผู้ซึ่งต้องประสบการณ์ ดังนั้น บางครั้งจึงมีคำถามและความสงสัยสำหรับพวกเขา เช่นในตอนที่ย้ายโดนแม่ตี เพราะกลับบ้านดึก ตนด้วยความเป็นเด็กจึงถามออกไปอย่างซื่อ ๆ ว่าทำไมแม่ถึงตี ทั้ง ๆ ที่น้อยหน่ากลับบ้านดึกเช่นกันแต่แม่น้อยหน่าก็ไม่ได้ตีหรือว่าแต่อย่างไร

สำหรับพฤติกรรมของความเป็นเด็กในภาพยนตร์จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมของตัวละครแต่ละตัวจะถูกออกแบบมาให้ต่างกันอย่างชัดเจน ทั้งนิสัย หน้าตา หรือความสามารถทุกคนจะค่อนข้างต่างกันอย่างชัดเจน โดยเฉพาะเด็กผู้ชายในกลุ่มแจ๊คจะเห็นได้ในตอนแนะนำตัวละคร เช่น แจ๊ค “ตอนผมอยู่ ป. 2 มันอยู่ ป. 4 พอผมขึ้น ป. 3 มันก็อยู่ ป. 4 ตอนนีผมไล่ไอแจ๊คทันแล้ว ไอแจ๊คเป็นคนกินไม่เลือก มันตัวใหญ่ที่สุดเลยได้เป็นหัวโจกในกลุ่ม” เจียบกล่าว (ภาพยนตร์เรื่องแฟนฉัน ตอนที่ 1, 2546 : นาทีที่ 17.10 - 17.52) แจ๊คมีลักษณะตามที่เจียบบรรยาย ซึ่งการที่แจ๊คตัวโตสุดในห้องจึงได้เป็นหัวหน้ากลุ่ม มาโนชเรียนเก่ง เล่นกีฬาเก่ง แต่แสดงความรู้สึกไม่เก่ง ดังนั้น พฤติกรรมสำหรับเด็กในภาพยนตร์แฟนฉันจะมีคาแรคเตอร์ค่อนข้างชัดเจน สะท้อนให้เห็นว่าสังคมของเด็กนั้นมีความแตกต่างกันออกไป ไม่ว่าจะทางกายภาพหรือทางจิตใจ อันนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติของตัวละคร ดังนี้

เจียบเป็นเด็กผู้ชายคนเดียวในระแวกหมู่บ้าน เขาเกิดมาโล่ ๆ ก้นกับเด็กผู้หญิงคนหนึ่งชื่อน้อยหน่า ทั้งสองอยู่ด้วยกันเล่นด้วยกันมาตั้งแต่แบเบาะ จึงไม่แปลกที่เราจะเห็นความเป็นห่วงเป็นใยซึ่งกันและกันของเด็กทั้งสอง โดยเฉพาะน้อยหน่าซึ่งมักจะแสดงออกอย่างเด่นชัด เช่น ในตอนที่น้อยหน่ามาปลุกเจียบทุก ๆ วัน หรือตอนที่น้อยหน่าชวนเจียบเล่นฟุตบอล แต่ด้วยความเป็นผู้ชายของเจียบนี่เอง เมื่อถึงวัยหนึ่งก็จะเลือกคบหาเพื่อนและแยกกันออกไประหว่างเพศหญิงกับเพศชาย อีกทั้งมักจะอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ดังนั้น เจียบจึงเริ่มต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนที่เป็นผู้ชายเหมือนกัน จึงพยายามหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับจากกลุ่มเพื่อน จะเห็นได้ว่าเจียบพยายามเข้าหากกลุ่มเด็กผู้ชายในหลาย ๆ วิธี เช่น การเข้าหาด้วยการเล่นเป่ากบ การเข้าหาด้วยการเล่นฟุตบอล หรือแม้กระทั่งการเข้าหาด้วยการทำตามคำท้าทายของหัวหน้ากลุ่มอย่างแจ๊ค แม้ว่าการจะเข้าหากแต่ละครั้งต้องทำให้เจียบอับอายขายหน้า หรือเกิดการทะเลาะต่อตี แต่ไม่นานด้วยความเป็นเด็กพวกเขา ก็จะกลับมาคืนดีกันอย่างง่ายดาย เพราะวิสัยของเด็กที่ไม่ได้เป็นคนเจ้าคิดเจ้าแค้น แต่กลับกันคือโกรธง่ายหายเร็ว การหยอกล้อกันในวัยเด็กจึงมีค่อนข้าง

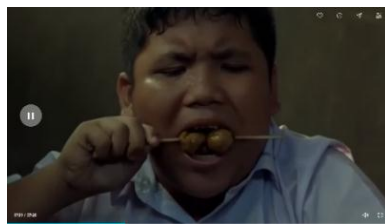
บ่อย เนื่องจากเด็ก ๆ มักจะสนใจอะไรเล็ก ๆ น้อย ๆ หรือเรื่องรูปร่างหน้าตา จะเห็นได้ว่าแจ๊คมักจะถูกล้อเรื่องน้ำหนักและสีผิว เช่น น้อยหน้าพูดว่าไออ้วน ส่วนน้อยหน้าเองจะถูกล้อเรื่องหน้าอก แจ๊คจะพูดว่า อีนมใหญ่ นอกจากนี้ ก็ยังมีเรื่องต่าง ๆ ที่หยอกล้อกันในภาพยนตร์ เช่น การเอาชื่อพ่อแม่มาล้อกัน การหยอกล้อกันเรื่องเทา เช่น “ไอเทาสกิดให้ได้นะมึงอย่าให้เขายิงได้” (ภาพยนตร์เรื่องแฟนฉัน ตอนที่ 1, 2546 : นาทีที่ 51.16 - 51.22) แต่จะเห็นได้ว่าตัวละครในภาพยนตร์จะไม่ได้เก็บมาโกรธแค้นอะไรมากมาย ถึงแม้จะเก็บมาคิดทำให้น้อยใจบ้าง แต่ทั้งนี้ก็จะอยู่ในช่วงเวลาอันสั้น เพราะตัวละครเหล่านี้เป็นเด็กที่ผู้สร้างได้สร้างตัวละครให้มีวิสัยและพฤติกรรมอย่างเด็กปกติทั่วไป

ภาพประกอบที่ 6 เจ๊ียบและน้อยหน้าโดนล้อเรื่องเทา

(ตอนที่ 1 เวลา 45.49 นาที จาก <https://www.dailymotion.com/video/x6myz5f>)

ดังนั้น ในส่วนของพฤติกรรมของตัวละครในวัยเด็กนั้น ผู้ชมจะเห็นความสดใส ความเป็นเด็กที่สมจริง เพราะตัวละครถูกสร้างขึ้นมาให้เป็นไปตามธรรมชาติของเด็ก เป็นอย่างที่ควรเป็น แม้ตัวละครมีความแตกต่างกันออกไป แต่ทุก ๆ พฤติกรรมที่ตัวละครแสดงออกมาจะเห็นได้ว่าพวกเขาทำลงไปด้วยความเป็นเด็ก เช่น ในตอนที่แจ๊คกินลูกชิ้นในห้องน้ำ แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าเป็นพฤติกรรมที่เด็กกระทำ

ภาพประกอบที่ 7 แจ๊คกินลูกชิ้นในห้องน้ำ

(ตอนที่ 1 เวลา 17.30 นาที จาก <https://www.dailymotion.com/video/x6myz5f>)

2.2 การใช้บทเพลง

การใช้บทเพลงในการสร้างอดีตของเจ๊ียบได้มีบทบาทมาตั้งแต่ต้นเรื่อง ด้วยเหตุที่เจ๊ียบให้เพลงเป็นเสมือนเชื้อเพลิงที่จะนำผู้ชมเข้าไปสู่เรื่องราวในอดีตตั้งแต่ต้นจนจบ การใช้เพลงจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการเล่าเรื่องราว จากการศึกษาพบเพลงที่ใช้ประกอบภาพยนตร์จำนวน 6 บทเพลง ได้แก่ เพลงประตูหัวใจ จากวงสาว สาว สาว เพลงรักคือฝันไป จากวงสาว สาว สาว เพลงรักบิงแก๊ จากวงเพื่อน เพลงคอนเสิร์ตคนจน จากวงนกแล เพลงรักลึ้ม จากวงลีซล และเพลงแฟนฉัน จากวงชาตรี โดยทั้ง 6 เพลง

ใช้ประกอบเหตุการณ์ในภาพยนตร์ ดังนี้ เพลงแรกที่นำผู้ชมกลับเข้าไปในอดีตคือเพลงประตู่หัวใจ จากวง สาว สาว สาว เพลงประกอบห้วงเวลาอันมีความสุขของตัวละครและเป็นเพลงสำหรับการแสดงในงานวันเกิดของเด็กผู้หญิงคือเพลงรักคือฝันไป จากวงสาว สาว สาว การแสดงในงานวันเกิดของเด็กผู้ชายคือเพลงรักบิงเก่า จากวงเพื่อน ส่วนเพลงคอนเสิร์ตคนจน จากวงนกแล ปรากฏในช่วงที่เจี๊ยบและเพื่อน ๆ ในกลุ่มของแจ๊คกำลังมีความสุขกับการซื้อรถจักรยานและร้องเพลง เพลงในช่วงเวลาทุกข์หรือช่วงเวลาที่ยืดเยื้อ ทะเลาะกับน้อยหน้าจะปรากฏเพลงรักลิม จากวงซิสล และเพลงที่ตัดบทภาพยนตร์ย้อนกลับมาในอดีต คือเพลงแฟนฉัน จากวงชาติรี ซึ่งเพลงที่ปรากฏนี้เป็นบทเพลงที่มีความสัมพันธ์ในด้านของเนื้อหาและเวลา จึงมีความเหมาะสมที่จะนำมาเป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาพยนตร์ได้เป็นอย่างดี

2.3 การใช้สัญลักษณ์

ภาพประกอบที่ 8 เจี๊ยบตัดหนังยางของน้อยหน้า

(ตอนที่ 2 เวลา 13.18 นาที จาก <https://www.dailymotion.com/video/x6myz5f>)

สัญลักษณ์ที่ปรากฏในภาพยนตร์เรื่องแฟนฉัน หากมองอย่างผิวเผินผู้ชมอาจไม่เห็น จึงจำเป็นต้องพิจารณาให้ลึกลงไป ถึงจะทราบความหมายที่แท้จริงว่าสัญลักษณ์นั้น ๆ คืออะไร เช่น ร้านตัดผม เป็นสัญลักษณ์แห่งวัยและความรู้สึกที่เปลี่ยนไป โดยปกติแล้วเด็ก ๆ จะไว้ทรงผมอะไรก็ได้ แต่เมื่อโตขึ้นจำเป็นต้องตัดผมตามกฎระเบียบของโรงเรียน การเปลี่ยนทรงผมจึงเสมือนการโตขึ้นในแต่ละช่วงวัย และอีกนัยหนึ่ง การตัดผมอาจจะหมายถึงความรู้สึกอึดอัด ธรรมชาติของผู้หญิงนั้นมักจะรักผมมาก แต่การตัดผมของพวกเธอมักจะทำไปเพราะประชดชีวิตหรือประชดความรัก จะเห็นได้จากตอนที่น้อยหน้าตัดผม น้ำตาน้อยหน้าไหลหยดลงมาในขณะที่ตัด หากจะกล่าวว่ น้อยหน้าตัดผมเพราะเป็นเท่านั้นก็คงไม่ใช่เหตุผลที่เพียงพอ เพราะเธอก็ตัดผมในตอนที่ทะเลาะกับเจี๊ยบก่อนที่ครอบครัวเธอจะย้ายบ้านออกไป นอกจากนี้ของเล่นและของกินบางอย่างก็เป็นเครื่องหมายอันสะท้อนให้เห็นความเป็นเด็ก เช่น การเล่นหนังยาง การซื้อรถจักรยาน หรือแม้กระทั่งการรับประทานไอศกรีมตัดโบราณ และอีกสัญลักษณ์หนึ่งที่สำคัญคือหนังยาง หนังยางเป็นสัญลักษณ์แห่งความผูกพันและความยึดหยุ่นของเจี๊ยบและน้อยหน้า ตัวของหนังยางจะต้องผูกต่อกันเป็นเส้นยาวออกไปและมีความยืดหยุ่นไปตามแรงกระทำ เช่นเดียวกับกับความผูกพันของเจี๊ยบและน้อยหน้าที่มีให้กันมาตลอดถึงมีความแตกต่างในเรื่องของเพศ จะสังเกตว่าความสัมพันธ์ของเจี๊ยบและน้อยหน้าถูกตัดขาดเมื่อเจี๊ยบไปตัดหนังยางของน้อยหน้า ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าหนังยางจึงเป็นตัวแทนของความผูกพันและยึดหยุ่นของเจี๊ยบและน้อยหน้า

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาการโหยหาอดีตในภาพยนตร์เรื่องแฟนฉัน พบว่า ภาพยนตร์เรื่องแฟนฉันมีมิติการโหยหาอดีต 3 ลักษณะ ได้แก่ การโหยหามิตรภาพที่ไม่แบ่งเพศชายหญิง การโหยหาความสุขในวัยเด็ก และการโหยหากิจกรรมที่เคยได้รับความนิยม โดยผู้สร้างใช้กลวิธีการประกอบสร้างอดีต 3 ลักษณะ ได้แก่ การใช้พฤติกรรมของเด็ก การใช้บทเพลง และการใช้สัญลักษณ์

การโหยหาอดีตในภาพยนตร์แฟนฉันเป็นการโหยหาความเป็นเด็ก และสิ่งต่าง ๆ ในวัยเด็ก โดยมีกลวิธีในการเชื่อมต่ออดีตและปัจจุบันเข้าด้วยกันผ่านแรงกระตุ้นสองอย่างคือ การกล่าวถึงน้อยหน้าหญิงสาวที่มีความผูกพันในวัยเด็กและบทเพลงที่เป็นแรงขับเคลื่อนในการเล่าเรื่องราวผ่านความทรงจำในอดีตของเจ็บบ ในการโหยหามิตรภาพที่ไม่แบ่งเพศชายหญิง พบความสัมพันธ์ 2 รูปแบบ ได้แก่ ความสัมพันธ์ที่เด็กไม่เข้าใจในความสัมพันธ์ และความสัมพันธ์ฉันเพื่อน การโหยหาความสุขในวัยเด็ก พบว่าความสุขในวัยเด็กคือการได้คบหาเพื่อนและได้มีกิจกรรมการเล่นร่วมกัน และการโหยหากิจกรรมที่เคยได้รับความนิยม พบว่ากิจกรรมที่ได้รับความนิยมคือ การแสดงบทบาทสมมติตามละครและการแสดงในงานวันเด็ก ในส่วนของกลวิธีการประกอบสร้างอดีต ในส่วนของการใช้พฤติกรรมของเด็ก พบว่า พฤติกรรมของตัวละครในวัยเด็กจะมีความสดใส ร่าเริงไปตามธรรมชาติของเด็กอย่างที่เราควรเป็น แม้ตัวละครมีความแตกต่างกันแต่ทุก ๆ พฤติกรรมที่ตัวละครแสดงออกมาจะเห็นได้ว่าพวกเขาทำลงไปด้วยความเป็นตัวเด็ก การใช้บทเพลง พบว่า มีการใช้บทเพลงประกอบอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร และมีการใช้บทเพลงประกอบกิจกรรมของเด็ก และการใช้สัญลักษณ์ พบว่ามีการใช้สัญลักษณ์ในการเล่าเรื่องราวได้อย่างกลมกลืน เช่น หนึ่งยางเป็นสัญลักษณ์แห่งความผูกพันและความยึดหยุ่นของเจ็บบและน้อยหน้า

ในส่วนของการศึกษาปรากฏการณ์โหยหาอดีต ผ่านแนวคิดของเฟรดริก เจมสัน (Fredric Jameson) พบว่าการโหยหาอดีตของเจ็บบ เป็นการโหยหาความคิดความรู้สึกหรือประสบการณ์ในอดีตในวัยเด็ก ที่นำมาตัดสลับใจเรื่องราวในปัจจุบันขณะการคิดทบทวนเรื่องต่าง ๆ ส่งผลต่อการเลือกการตัดสินใจในปัจจุบัน และจากการศึกษาปริญาานิพนธ์ของอุบลนภา อินพลอย (2551) เรื่องการถวิลหาอดีตในวรรณกรรมของเรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์ พบว่าผลการวิจัยมีความสอดคล้องกันคือ ภาพสะท้อนการโหยหาอดีตเป็นการย้อนรำลึกถึงวิถีชีวิตของคนชนบทแบบดั้งเดิม โดยนำเสนอผ่านมุมมองการเล่าเรื่อง เพื่อให้ตระหนักถึงคุณค่าของวิถีชีวิต และการนำภาพชีวิตที่มีความสุขและประทับใจในอดีตมาปละปโลบประโลมให้กำลังใจยืนหยัดต่อสู้กับอุปสรรคของการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

เกรียงไกร วัฒนาสวัสดิ์. (2555). ความจริงแท้ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงโหยหาอดีต : กรณีศึกษา

ชุมชนตลาดสามชุกร้อยปี จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พัฒนา กิติอาษา. (2546). มานุษยวิทยากับการศึกษาปรากฏการณ์โหยหาอดีตในสังคมไทยร่วมสมัย.

กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.

สุวรรณมาศ เหล็กงาม. (2552). การประกอบสร้างภาพเพื่อการโหยหาอดีตในรายการ “วันวานยังหวานอยู่”. วิทยานิพนธ์ นศ.ม. (การสื่อสารมวลชน). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- อุบลนภา อินพลอย. (2551). การถวิลหาอดีตในวรรณกรรมของเรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์. ปริญญาโท ศศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- A-beelamy. (2561, ตุลาคม 12). ภาวะโหยหาอดีตกับภาพยนตร์แฟนฉัน. สืบค้นจาก <http://www.a-bellamy.com/ภาวะโหยหาอดีตกับภาพยนตร์-2/>
- Dailymotion. (2561, ตุลาคม 31). ภาพยนตร์เรื่องแฟนฉัน ตอนที่ 1. สืบค้นจาก <https://www.dailymotion.com/video/x6myz5f>
- Dailymotion. (2561, ตุลาคม 31). ภาพยนตร์เรื่องแฟนฉัน ตอนที่ 2. สืบค้นจาก <https://www.dailymotion.com/video/x6n02xh>